

www.yuksekkayalawoffice.com

www.yuksekkayalawoffice.com

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA KİŞİSEL İLİŞKİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Bayram YÜKSEKKAYA¹

ÖZET:

Boşanma ve/veya ayrılık davalarının görülmesi aşamasında veya sonrasında, hâkim ve/veya taraflar, müşterek çocuk(lar) ile velayeti kendisine verilmeyen (*çocuktan/çocuklardan ayrı yaşayan*) eş ile kişisel ilişki kurulması yönünde karar almaktadırlar. Alınan bu karar ile çocuğa yakın olmayan eş, çocuk ile görüşmekte ve kişisel ilişki kurmakta, böylece hem çocuk açısından hem de ayrı yaşayan eş açısından özlem giderilmekte, çocuğun gelişimi açısından da **boşanma** veya ayrılığın ortaya çıkardığı etki en aza indirilmeye çalışılmaktadır.

Çocuk ile kişisel ilişki kurulma zamanı ve mekânı, çocuğun ve kişisel ilişki kuracak eşin bulunduğu yer, kişisel ilişki zamanı gibi nedenlere bağlı olarak, olayın şartlarına göre düzenlenmektedir.

Düzenlenen bu kişisel ilişki kurma şartları, daha sonra değişen şartlar nedeniyle yeniden bir düzenleme yapılmamasını gerekli kılabilir. Esasen, eşler arasındaki fiili anlaşma ile giderilmesi ve karşılıklı anlayış ile halledilmesi gereken bir konu olmasına rağmen çoğu zaman, taraflar arasındaki kopukluk veya sıkıntılar nedeniyle, mahkemeye başvurarak, kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi/değiştirilmesi istenebilmektedir.

YÜKSEKKAYA LAW OFFICE olarak bu makalemizde, kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi üzerine kısaca bilgilendirmede bulunarak, bu konudaki farkındalığın artmasına katkı sağlamak amacındayız.

¹ Avukat, Adana Barosu

www.yuksekkayalawoffice.com

www.yuksekkayalawoffice.com

BÖLÜM – 1

HUKUKİ DÜZENLEME

Konumuzu ilgilendiren hukuki düzenlemeler, 4721 Sayılı Medeni Kanununun 182 ve 183. maddelerinde yer almaktadır.

Madde 182 - Mahkeme boşanma veya ayrılığa karar verirken, olanak buldukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler.

Velayetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır.

Hâkim, istem halinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

Madde 183 - Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması halinde hâkim, resen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır.

Görüldüğü üzere, 182. maddenin birinci ve ikinci fıkrası; “*kişisel ilişkinin düzenlenmesi*” aşamasında göz önüne alınması gereken hususları ihtiva eder iken, 183. madde; düzenlenmiş bir kişisel ilişkinin değiştirilmesi için gereken hususları belirtmiştir.

Ancak, daha önce düzenlenmiş bir kişisel ilişkinin değiştirilmesi taleplerinde, düzenleme sırasındaki bir kısım göz önüne alınan nedenlere de atıfta bulunulduğundan, madde 183’e bağlı bir istekte, madde 182’nin de göz önünde tutulması zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

BÖLÜM – 2

KONUNUN YARGITAY KARARLARINA GÖRE ANALİZİ

Bir kısım Yargıtay Kararları ile konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve yine bir kısım hukuki mülahazalara dalmadan, uygulamanın nasıl olduğunu ortaya koymak maksadıyla, birkaç Yargıtay Kararlarına bağlı açıklamaları aşağıda sunuyoruz.

1-) ANLAŞMALI BOŞANMA HALİNDE KİŞİSEL İLİŞKİ VE KİŞİSEL İLİŞKİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ TALEBİ:

Anlaşmalı boşanmanın ne olduğunu bir başka makalemizde kısaca belirtmiş idik.² Anlaşmalı boşanma davalarında, yapılan anlaşmada taraflar, çocuğun/çocukların velayeti kendisine verilmeyen taraf ile kişisel ilişkisini serbestçe düzenleyebilmektedirler. Hâkim, çocuğun durumunu göz önüne alarak, bu konudaki düzenlemeyi kabul edebilir veya değişiklik yapabilir. Eğer değişiklik yapar ise, her iki tarafın da, bu konudaki hâkimlik makamının müdahalesini kabul edip etmedikleri sorulur. Veya taraflar protokolde çocukla kişisel ilişki konusunda hiçbir düzenleme yapmazlar ve takdiri mahkemeye bırakabilirler. Hâkimlik makamı, çocukla velayeti kendisine verilmeyen eş arasındaki kişisel ilişkiyi kendisi düzenler. Yaptığı bu düzenlemenin içeriği açıklanarak, taraflara bu hususu kabul edip etmedikleri sorulur.

Her iki durumda *-tarafların hâkim tarafından yapılan müdahale ile değişen kişisel ilişki kuralını veya boşanma protokolünde hiç hüküm yok ise hâkimin belirlediği kuralları-* da tarafların kabulü gerekmektedir. Eğer taraflar açıkça kabul beyan etmezler ise veya kabul beyanları duruşma tutanağına geçirilmez ise, yapılan anlaşmalı boşanma geçerli olamayacaktır. Tarafların muhakkak bu hususta görüşleri alınmalıdır.³

Hâkim, eğer protokolde belirtilen kişisel ilişki düzenlemesinin değiştirilmesine gerek duymuyor ve müdahale etmeyi düşünmüyorsa, protokolde belirtilen kişisel görüşme şartını bizzat kararın hüküm fıkrasında belirtmelidir. Protokolden farklı bir kişisel görüşme kuralını hâkim, hüküm fıkrasında belirtir ise, verilen karar eğer temyiz edilir ise bozulabilecektir.⁴

² YÜKSEKKAYA, Bayram. Anlaşmalı Boşanma ve Boşanma Protokolü, <https://goo.gl/BTm1Pu>

³ Yargıtay 2 HD, 2013/21567 E., 2014/3915 K., 26.02.2014 T.,

⁴ Yargıtay 2 HD, 2010/15966 E., 2011/16051 K., 17.10.2011 T.

www.yuksekkayalawoffice.com

www.yuksekkayalawoffice.com

Yüksek [Yargıtay](#), kişisel ilişki kurulma aşamasında, velayeti kendisine verilmeyen taraf ile çocuğun arasındaki ilişkinin sağlam olması hususunda, “gece yatıya kalma” konusunda hassas davranmış ve gece yatıya kalma konusunda düzenleme bulunmaması halinde, bu hususun düzenlenmesini açıkça belirtmiştir.⁵

Burada şu hususun belirtilmesi önem arz etmektedir: Kişisel ilişki hususunda, taraflardan biri verilen hükmü kabul etmez veya duruşma sırasındaki beyanından vazgeçer ise, bu hususu verilen [boşanma](#) kararı ile birlikte *temyiz etmesi* gerekmektedir. Zira temyiz edilmeden kesinleşen karardan sonra ancak, karardan sonra gelişen ve yeni ortaya çıkan vakalara dayalı olarak kişisel ilişkinin değiştirilmesi talebinde bulunulabilir.

Zira [anlaşmalı boşanmada](#) mahkemeye sunulan “[boşanma protokolü](#)”nde yer alan hükümler, mahkeme içi ikrar ve kesin delil olma özelliğine sahiptir. Taraflardan herhangi birisi, mahkemeye sunulan ve mahkeme huzurunda kabul edilen [protokol](#)de yer alan hükümlerden birinin aksine bir talepte bulunarak, [protokol](#)de yer alan hükümlerin hilafına bir taleple dava açar ise, bu durumda MK md. 2 gereği, dürüstlük kuralına aykırılık söz konusu olmakta ve “*hakkın kötüye kullanılması*” ortaya çıkmaktadır.⁶

Kişisel ilişki düzenlemesinde, tam bir uzlaşma/uyum sağlanamaması nedeniyle yapılan temyiz incelemesinden sonra, [anlaşmalı boşanma](#), [boşanmanın](#) ana unsurlarında anlaşma olmadığından, [çekişmeli boşanma](#) haline gelecek, bu konudaki deliller toplanarak, var ise tanıklar dinlenecektir.⁷

⁵ Yargıtay 2 HD, 2010/3573 E., 2011/3779 K., 03.03.2011 T.

⁶ YHGK, 2010/2-96 E., 2010/106 K., 24.02.2010 T. Yüksek Mahkeme ilgili kararında, anlaşmalı boşanmanın sonrasında, anlaşmalı boşanma davasına sunulan boşanma protokolü hükümlerine aykırı olarak bir taleple dava açılması hususunda şu belirlemeyi yapmıştır:

“Bununla birlikte; davacı, dava dilekçesinin ekinde boşanma protokolünü sunduğuna ve bunun dava dilekçenin eki olduğunu açıkça belirttiğine, yargılamada aralarındaki anlaşmaya göre boşanmaya karar verilmesini istediğine ve davalı kadının da bu anlaşmadaki düzenlemeye güvenerek boşanmayı kabul ettiğine göre; bundan sonra davacının bu protokol hükümlerine aykırı olarak, boşanma davasındaki beyan ve dilekçelerini yok sayarak görülmekte olan bu davayı açıp, protokol hükümlerine aykırı olarak talepte bulunması 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 2 nci maddesinde düzenlenen “Dürüst Davranma” kuralına da aykırılık teşkil etmekte; eş söyleyişle, hakkın kötüye kullanılması ANLAMINA GELMEKTEDİR.”

⁷ Yargıtay 2 HD, 2009/10362 E., 2010/1112 K., 07.06.2010 T.

www.yuksekkayalawoffice.com

www.yuksekkayalawoffice.com

2-) ÇEKİŞMELİ BOŞANMA HALİNDE KİŞİSEL İLİŞKİ VE KİŞİSEL İLİŞKİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ TALEBİ:

Çekişmeli boşanma davalarında, dava devam eder iken, çocuk(lar) eşlerden birinin yanında bulunmakla birlikte, hâkim tarafından dava sürecinde kişisel ilişki geçici olarak kurulabilmektedir. Bu aşamada da her zaman kurulan ilişkinin zamanı ve şartları konusunda, talep ileri sürülebilir, hâkimden ilişkinin şartları ve zamanı konusunda değişiklik yapması hususunda talepte bulunulabilir. Hatta hâkimin, kendiliğinden ilişkinin şartlarını yeniden düzenleme hakkı da her daim mevcuttur.

Çekişmeli boşanma davasında da, aynı anlaşmalı boşanma açısından yukarıda anlattığımız kişisel ilişki ile ilgili kurallar geçerlidir. Ancak, çekişmeli boşanma davası, anlaşmalı boşanma davasına nazaran daha uzun ve zorlu geçmesinden dolayı, daha boşanma kararı verilmeden önce ortaya kişisel ilişki kurma konusunda sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Çıkan bu sorunlara dair başvuru makamı, çekişmeli boşanma davasına bakan mahkemedir. Mahkeme, kendisine yapılan başvuruları, öncelikle çocuğun kişisel gelişimi, vücut bütünlüğü ve sahip olduğu haklarını korumak amacıyla inceleyerek, gerek görürse müdahalesini hemen gerçekleştirecektir.

Hâkim, boşanma kararı ile birlikte, çocuk ile çocuğun yanında bulunmayan eş arasında kişisel ilişkinin ne şekilde kurulacağını da hükme bağlayacaktır.

3-) BOŞANMA DAVASI SONRASI KİŞİSEL İLİŞKİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ TALEBİ:

Boşanma kararı, ister anlaşmalı ister çekişmeli bir boşanma davası sonucu verilmiş olsun, neticede hâkim, verilen karar ile birlikte, çocuk ile çocuğun yanında bulunmayan (*velayet kullanılması kendisine verilmeyen*) eş arasında bir kişisel ilişkiyi düzenleyen hüküm ortaya koyacaktır. MK md. 183/2. fıkra, bu kararı verir iken hâkimin, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararlarını göz önüne almasını emredici olarak düzenlemiştir.

Boşanma davasından sonra, değişen vakalar olması durumunda, kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesi talebi ile dava açılabilir. Bu davaya bakacak mahkeme, yine Aile Mahkemesi olacaktır.

www.yuksekkayalawoffice.com

www.yuksekkayalawoffice.com

Medeni Kanununun 183. maddesi, bu konuda yol gösterici hükümler ihtiva etmektedir. Madde metninden de anlaşılacağı üzere, **boşanma** kararından sonra ortaya çıkan “*yeni olguların zorunlu kılması halinde*” hâkim, bu konuda gerekli tedbirleri almakla yetkili ve mükelleftir.

Madde metninde, ortaya çıkan “*yeni olguların zorunlu kılması*” kavramına örnek olması amacıyla 3 hal gösterilmiştir: *Anne veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi.* Tabi ki, kişisel ilişkinin değiştirilmesi konusunda ortaya çıkabilecek ve kişisel ilişkinin içeriğini değiştirmeyi zorunlu kılacak durumlar, sayılan bu üç örnekle sınırlı olmamalıdır. Ancak kanun koyucu, sayılan bu üç örnek ile belirtilen haller kadar önemli olguların varlığı halinde kişisel ilişkinin değiştirilmesine karar verilebileceğini belirtmiş olmaktadır.

Tam bu noktada değinilmesi gereken konu; **boşanma davası** sırasında, kişisel ilişki düzenlenmesi aşamasında göz önüne alınan hususlar da, burada öncelikli olarak değerlendirmeye tabi olmasıdır. Başka bir ifade ile MK md. 183’te belirtilen hususlar anne ve baba kaynaklı durumlar iken, MK md. 182/2. f. belirtilen hususlar çocuktan kaynaklıdır. Öncelikli ve her zaman çocuğun konumu/durumu göz önüne alınması gerekeceğinden, MK md. 182/2. fıkarda belirtilen çocuktan kaynaklı hususlar, her daim göz önüne alınması zorunludur.

Örneğin, 2010 tarihli bir kararında **Yargıtay**, şu belirlemeyi yapmıştır⁸:

“Çocuk ile ana-baba arasında kişisel ilişki düzenlenirken; yapılacak düzenlemenin çocuğun sağlıklı gelişimine zarar vermemesine ve analık-babalık duygularının tatminine olanak sağlayacak yeterlilikte olmasına ÖZEN GÖSTERİLMELİDİR. Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi başka bir yere gitmesi gibi haklı sebeplerin ortaya çıkması durumunda kişisel ilişki süresi değişen durumun gereklerine uygun olarak yeniden belirlenebilir (TMK md.182, 183). Tarafların 20.12.2006 tarihinde boşanmaları sonucu velayeti anneye (davalı) verilen müşterek çocuk 2005 doğumlu Batuhan’La babası (davacı) arasında düzenlenen kişisel ilişki süresi; aradan geçen süre, çocuğun büyümesi, tarafların ayrı yerlerde yaşamaya başlamaları gibi nedenlerle YETERSİZ KALMIŞTIR.”

⁸ Yargıtay 2 HD, 2010/8945 E., 2010/13609 K., 07.07.2010 T.

www.yuksekkayalawoffice.com

www.yuksekkayalawoffice.com

Yargıtay'ın belirtilen kararından da anlaşılacağı üzere, velayeti kendisine verilmeyen tarafın konumu ve durumundaki değişiklik ne kadar önemli ise de, çocuğun geçen süre içerisindeki "büyümesi" de kararın önemli gerekçesi olarak ilan edilmiştir.⁹

Tüm kişisel ilişkinin değiştirilmesi talepli davalarda; çocuğun sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları başta olmak üzere, ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hallerini araştıran hâkim, resen (kendiliğinden) veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alacak ve buna bağlı olarak kişisel ilişkiyi yeniden düzenleyebilecektir.

⁹ Hatta Yargıtay, bir kararında bir adım daha öteye giderek, çocuğun büyümesinden öte, "yaşını" göz önüne alarak, kişisel ilişki kuralına müdahale etmiştir:

"Taraflar farklı şehirlerde oturmakta olup, davalı babayla düzenlenen kişisel ilişki müşterek çocuğun yaşı gözetildiğinde YETERSİZ KALMAKTADIR. Babayla müşterek çocuk arasında babalık duygularını tatmin edecek ve yatılı kalacak şekilde ayın belirli haftalarında, yarıyıl ve yaz tatillerinde daha uygun süreli kişisel ilişki tesisi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi DOĞRU GÖRÜLMEMİŞTİR." Yargıtay 2 HD, 2009/1211 E., 2010/2855 K., 17.02.2010 T.

www.yuksekkayalawoffice.com

www.yuksekkayalawoffice.com

SONUÇ

Aile hukukunda kişisel ilişki, ayrı veya boşanmış eşlerin çocukları ile velayeti kendisine verilmeyen eş (*anne veya baba*) arasındaki, belirli periyotlarda görüşmelerini belirten bir kavramdır.

Öncelikle çocuğun ve daha sonra eşin, ayrı olmaları nedeniyle, birbirleri ile görüşme hakları vardır ve bu hak, istisnalar dışında (*örneğin çocuğuna karşı cinsel istismarda bulunan bir baba ile çocuk arasında kişisel ilişki yasaklanabilir*), sınırlandırılmayacak bir haktır.

Kişisel ilişki hakkı, istisnalar dışında sınırlandırılmayacak bir hak olmakla birlikte, öncelikle çocuğun ve daha sonra kişisel ilişki kuracak anne veya babanın konumu göz önüne alınarak kullanılması gerekmektedir.

Üzülerek söylemekteyiz ki, bazı eşler ayrıldıktan sonra çocuğu, karşı tarafa koz olarak kullanabilmektedirler. Kişisel ilişkiyi engelleyebilmekte olmakla birlikte, kişisel ilişki hakkını kullanılamaz hale getirebilmektedirler.

Örneğin çocuğun, hafta sonu babasıyla görüşmesi şeklinde düzenlenen bir kişisel ilişki düzeninde anne, çocukları hafta sonu kurslara yazdırarak, yoğun etüt programlarına göndererek, MK md. 182/3. fıkraya dayalı olarak “çocuğun eğitimine engel teşkil ediyor” bahanesiyle, baba ile çocuk arasındaki kişisel ilişkiyi kullanılamaz hale getirebilmektedir.

İşte, bu tip durumlarda veya diğer değişen koşullar nedeniyle, kişisel ilişki düzenlemesinin değiştirilmesi talebiyle açılan davalarda, nasıl bir hukuki sürecin işlediğini, biz bu makalemizde kısaca anlatmaya çalışmış bulunmaktayız.

Umarız, vermiş olduğumuz bu kısa bilgiler, toplumda yerleşmiş olan yanlış kanaatlerin ortadan kalkmasına ve bu konuda “*doğru ve hukuka uygun*” bir farkındalık oluşmasına yardımcı olur.

YÜKSEKKAYA LAW OFFICE